

1. Boyne, R.; Rattansi, A.; Postmodernism and Society, Macmillan, London, 1990;
2. Cohen, L.; Manion, L. Research Methods in Education, Routledge, London, 1994;
3. Cosmovici, A.; Iacob, L. Psihologie școlară, Editura Polirom, 1999
4. Denzin, N.; Lincoln, Y. Handbook of Qualitative Research, Sage Publications, London, 1994;
5. Gherguț, A. Evaluare și intervenție psihopedagogică, Editura Polirom, Iași, 2011
6. Golu, P. Psihologie socială, E.D.P, București, 1974;
7. Predescu, M. Psihopedagogie specială, Universitatea de Vest, Timișoara, 1994.

CZU:373.6

ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL ÎN SISTEM DUAL - O ALTERNATIVĂ MAI BUNĂ DE INTRARE A TINERILOR PE PIAȚA MUNCII

BÎRA Mihaela Diana,

Prof., Centrul Școlar de Educație Incluzivă Buzău, România

“Educația este cea mai puternică armă pe care o poți folosi pentru a schimba lumea”,

Nelson Mandela

Rezumat. *Articolul tratează problema valorificării învățământului profesional în sistem dual din perspectiva integrării eficiente a tinerilor pe piața muncii. În lucrare sunt specificate elementele de succes, punctele tari, punctele slabe ale învățământului profesional în sistem dual.*

Cuvinte-cheie: *învățământ profesional, sistem dual, tineri, piața muncii.*

Abstract. The article deal with the issue of capitalizing on vocational education in a dual system from the perspective of effective integration of young people into the labor market. The paper specifies the elements of success, strengths, weaknesses of vocational education in a dual system.

Keywords: vocational education, dual system, youth, labor market.

Schimbările structurale semnificative ale pieței muncii datorate globalizării și evoluțiilor tehnologice, au dus la transformarea modului în care înțelegem dezvoltarea unei cariere. Nu mai există certitudinea unui loc de muncă „pe viață”, stabil și cu atribuții clar definite, care nu se modifică în timp. Nu mai există certitudinea unor trasee educaționale/profesionale prestabilite.

Uniunea Europeană se confrunta în prezent cu numeroase provocari, interdependente și complexe. Consecințele sociale ale crizei financiare și economice globale se fac simțite în toate statele membre. Strategia României până în anul 2020 are ca țintă creșterea ratei de ocupare a forței de muncă tânără, a absolvenților de studii preuniversitare care nu sunt înscriși în forme superioare

de învățământ. În acest context, sistemele de educație și formare trebuie să-și modifice prioritățile astfel încât să se asigure că toți cetățenii europeni au cunoștințele, abilitățile și competențele necesare pentru a face față provocărilor și cerințelor locurilor de muncă și ale vieții moderne.

Orientarea în carieră are scopul de a-i ajuta pe tineri să își folosească cunoștințele și abilitățile pe care le dobândesc din educația pentru carieră atunci când iau decizii. Punctul de plecare pentru orientarea în carieră este autocunoașterea.

Fiecare tânăr trebuie să descopere, printr-o analiză proprie, ce fel de persoană este. Cadrele didactice sprijină în școală acest proces în fiecare zi. Scopul educației pentru carieră în școli este să îi ajute pe tineri să-și înțeleagă aptitudinile și să analizeze gama de profesii care implică folosirea disciplinelor de studiu pe care le aleg. De exemplu, un elev căruia îi place o anumită materie poate întrevădea doar o opțiune profesională, iar un program de educație și orientare în carieră îi poate extinde percepția asupra pieței muncii explorând și alte cariere care pot oferi mai multe oportunități prin care să-și folosească aptitudinile și expertiza dobândită la școală.

Dezvoltarea cunoașterii de sine la tineri este un proces continuu; ei încep să ia decizii la o vârstă fragedă, pe baza înțelegerii limitate a sinelui și a lumii înconjurătoare. Pe măsură ce cresc, deciziile devin mai rafinate și logice și vor începe să înțeleagă consecințele acțiunilor lor, dacă o decizie nu a reușit să ia în considerare toți factorii relevanți. Adesea, tinerii petrec mai mult timp analizând ce este pro și contra unor opțiuni privind activitățile sociale decât să abordeze opțiunile de orientare în carieră, în special dacă sunt interesați de o carieră care nu este ușor de urmat.

Mulți sunt influențați de circumstanțele înconjurătoare, de părinți și colegi și își suprimă uneori înclinațiile naturale, deoarece acestea nu sunt conforme cu normele societății lor. Când elevii reflectează asupra motivelor pentru care le place o anumită materie, ei încep să își îmbunătățească abilitățile de luare a deciziilor, care trebuie să aibă la bază autocunoașterea.

Calificarea resursei umane prin intermediul formării competențelor practice la nivel secundar, reprezintă o provocare pentru învățământul profesional și tehnic în contextul descentralizării economice și a masificării educației superioare. Învățământul profesional în sistem dual, ar putea reprezenta o alternativă pentru relansarea învățământului vocațional în România și o soluție de a facilita tranziția tinerilor spre piața muncii. Factorul cheie al învățământului dual este componenta practică pe care acesta pune accent, dezvoltând competențele profesionale ale tinerilor direct la locul de muncă.

Extinderea accesului și perioadei de educație (Trow, 2005) precum și creșterea generală a productivității muncii au generat schimbări la nivelul reprezentărilor sociale legate de muncă și angajare, ceea ce a dus mai departe la schimbarea strategiilor și proceselor de maturizare a tinerilor în ceea ce privește tranziția profesională a acestora (Heinz, 2009; MacDonald, 2011). Prelungirea perioadei de formare a tinerilor reprezintă ea însăși un factor structural ce determină o

destandardizare a conținutului tranziției către piața muncii. Fapt ce a dus la apariția traiectoriilor nonliniare și la o varietate a tipurilor de tranziție a tinerilor (educație, muncă, formare, șomaj, educație etc.) (Marques, 2015). Emanciparea profesională este întârziată din însăși dorința de a crea o forță de muncă flexibilă și mobilă din punct de vedere profesional, în contextul unei cereri din ce în ce mai accentuate de personal calificat. Strategia extinderii sistemului de educație răspunde acestei nevoi prin crearea mai multor oportunități educaționale și prin lărgirea accesului și egalității de șanse, astfel încât piața muncii să poată utiliza cât mai eficient întregul potențial al resurselor umane disponibile (Preoteasa, 2011; Naghi, 2014).

În contextul descentralizării economice și masificării învățământul superior, școlile profesionale precum școlile de arte și meserii (SAM-uri) au avut cel mai mult de suferit. Masificarea învățământului superior a dus la mutarea centrului de greutate a parcursului educațional din viața unui tânăr (Teichler, 2007, 2008). Formarea unei meserii în timpul educației secundare a fost abandonată pentru iluzia facultății. În mod tradițional un tânăr dintr-o familie din clasa mijlocie ar fi optat pentru un învățământ liceal de tip vocațional sau tehnic în scopul obținerii unei meserii. După anul 2004 expansiunea învățământului superior a atins noi cote, mai ales în privința lărgirii ariei de acoperire a științelor socioeconomice și administrative, practic răspunzând la nevoile în schimbare ale pieței economice prin deschiderea către sfera serviciilor de pe piața muncii, lăsând neacoperit domeniul tehnic (Voicu și alții, 2010). În acest nou context utilitatea economică a unităților de învățământ profesional a dus la diluarea școlilor de arte și meserii. De asemenea, decizia din anul 2008 a Ministerului Educației de a nu mai aloca cifră de școlarizare SAM-urilor a avut ca efect scăderea tot mai accentuată a numărului de elevi înscriși în învățământul profesional (Petrescu, 2016). Pe de altă parte, procesul de descentralizare a contribuit definitiv la desființarea acestora în plan teritorial, cu precădere în zonele geografice dependente economic, deoarece consiliile locale nu au mai avut prevăzute bugete de administrare a acestor școli.

Învățământul profesional în sistem dual este privit ca un exemplu de bună practică, prin prisma relansării învățământului profesional, tehnic și vocațional și o soluție viabilă pentru creșterea inserției tinerilor și a productivității lor pe piața muncii. Implementarea acestei forme de învățământ arată că funcționarea acesteia ca furnizor de educație și formare în sistemul de învățământ dual facilitează tranziția tinerilor către piața muncii.

Scăderea demografică, dar și îmbătrânirea populației au creat provocări serioase agențiilor economice ce se aflau în căutarea unor soluții pentru dezvoltarea de forță de muncă calificată. O astfel de soluție, cu un puternic impact social la nivelul comunității, a fost investirea în dezvoltarea școlilor profesionale bazate pe practica elevilor la locul de muncă. Învățământul profesional de acest tip are la bază un parteneriat public-privat cu accent pe partea de instruire practică și are o componentă de responsabilitate socială foarte puternic dezvoltată în comunitate. Inițiativa firmelor

și a agenților economici de a investi în formarea specialiștilor a survenit din nevoia de forță de muncă calificată, la standarde profesionale cât mai înalte. Parteneriatul public-privat presupune asumarea responsabilității de către toți cei implicați în acest proces: implicarea autorităților – primăria, inspectoratul școlar, prin punerea la dispoziție a mijloacelor fixe și a personalului didactic, cât și a mediului de afaceri prin asigurarea cadrului de realizare a activităților practice ale elevilor atât la nivelul unității de învățământ (dotarea atelierelor din școală), cât și la cel al unităților de producție.

Un rol important în dezvoltarea învățământului tehnic la nivelul local și regional revine și instituțiilor de învățământ, care organizează programe de master pe profil tehnic pe modelul cu practică la locul de muncă. Pentru dezvoltarea învățământului superior de acest tip, intenția este de a crea o nouă asociație și un alt consiliu managerial, deoarece nevoile de formare, costurile dar și numărul firmelor interesate să investească sunt diferite.

Concluzii

Puncte tari

Unul dintre principalele puncte tari ale sistemului de învățământ dual îl constituie parteneriatul public-privat, concretizat prin colaborarea dintre autoritățile publice, Inspectoratul Școlar și școlile profesionale pe de o parte, și actorii privați, pe de altă parte.

Acest parteneriat, prin implicarea agenților privați, oferă elevilor posibilitatea de a face practică direct în cadrul companiilor. Implicarea companiilor se face simțită atât în ceea ce privește pregătirea elevilor, cât și în formarea cadrelor didactice. La nivelul pregătirii elevilor, companiile se implică atât în procesul de admitere, cât și în stabilirea conținutului programei de studiu. Un element distinctiv îl constituie interesul acordat de companii formării cadrelor didactice, concretizat în oferirea oportunităților de formare continuă și schimburi de experiență cu profesori omologi din străinătate.

Un alt punct tare îl constituie calitatea ridicată a infrastructurii școlare, datorată agenților economici care au dotat sălile de clasă, cabinetele și laboratoarele cu echipamente tehnice, unelte, mașini și utilaje tehnice, calculatoare, proiectoare, soft-uri și care asigură în mod continuu necesarul de consumabile.

Un avantaj al studiilor în sistem dual, îl reprezintă posibilitatea găsirii unui loc de muncă după absolvire. Numărul mare de ore de practică și calitatea formării, puternic influențată de activitatea practică desfășurată direct la angajator, reprezintă avantajele ce însoțesc certificatul de calificare, cu recunoaștere internațională.

Puncte slabe

Pregătirea și motivarea profesorilor constituie una dintre dificultățile identificate pe parcursul cercetării, unul dintre factorii determinanți fiind nivelul scăzut al salariilor.

Nivelul de calificare obținut în urma absolvirii Școlii Profesionale, inferior celui obținut după absolvirea unui liceu teoretic sau tehnologic, este catalogat drept un aspect deficitar, care influențează deciziile elevilor de a nu urma școala profesională. Astfel, după terminarea celor 4 ani de învățământ tehnic, nivelul de calificare la absolvire este ISCED 4 și oferă alternativa directă a înscrierii la bacalaureat și chiar continuarea studiilor la facultate. În schimb, cei care termină școala profesională, obțin nivel de calificare mai slab – ISCED 3, iar dacă își doresc să continue studiile, aceștia trebuie să se înscrie la un liceu seral.

Elemente de succes

Dintre elementele distinctive ale implementării sistemului de învățământ dual, menționăm:

- implicarea și împărțirea responsabilității între actorii publici și cei privați. Dacă primii asigură cadrul necesar funcționării școlii din punct de vedere administrativ și al resurselor umane implicate în procesul educațional, cei din urmă se implică mai ales prin susținere financiară și prin transferul know-how-ului specific modelului de management de la nivelul companiilor. Implicarea agenților economici în susținerea financiară și logistică a școlii, precum și asigurarea orelor de practică și, mai apoi, a unui loc de muncă pentru fiecare elev, sunt considerate rezultatele măsurabile ale calității standardelor specifice învățământului profesional bazat pe modelul cu practică la locul de muncă.
- obținerea unui loc de muncă imediat după absolvire. Posibilitatea ocupării unui loc de muncă în meseria pentru care elevii s-au pregătit, imediat după absolvire, direct la angajatorul cu care elevii au avut contract de practică, reprezintă un mecanism de incluziune și de adaptare a competențelor solicitate de piața muncii și un avantaj competitiv pentru instituțiile de învățământ, ca furnizori de forță de muncă înalt calificată.

În concluzie, implementarea învățământului în sistem dual, trebuie realizată prin adaptarea acestuia la specificul economiei locale din regiunea din care școala profesională/liceul tehnologic face parte. Acest parteneriat public-privat presupune dialogul și comunicarea potențialului și nevoilor fiecărui actor în parte, în vederea atingerii obiectivelor de dezvoltare locală, prin formarea de resurse umane calificate și crearea de locuri de muncă la nivel local.

Prin urmare, se pune accentul asupra nevoii ca elevii să își dezvolte responsabilitatea și să își asume răspunderea pentru propriile decizii, prin procese utilizate în cadrul orientării pentru carieră. Educația pentru carieră și sprijinul primit din partea cadrelor didactice pot să extindă acest proces și activitățile pentru înțelegerea pieței muncii. Profesorii au o relație continuă cu elevii și sunt cei mai în măsură să susțină implementarea planurilor de acțiune legate de orientarea în carieră.

Comunitatea locală lărgită, incluzând părinți, angajatorii locali și grupuri de colegi, pot susține procesul prin furnizarea de informații despre locuri de muncă și progresul în carieră, împărțind elevilor propriile experiențe și interese.

Integrarea orientării și educației pentru carieră în curriculum și pregătirea elevilor pentru a-și alege o carieră sunt considerate o parte importantă a vieții școlare, ceea ce cu siguranță va facilita motivarea elevilor. În contextul schimbărilor de pe piața muncii, luarea unor decizii realiste și bine informate devine extrem de importantă și școlile trebuie să se asigure că elevii sunt pregătiți eficient pentru a-și planifica în mod optim carierele profesionale viitoare.

Bibliografie

1. Heinz, Walter R. Youth Transitions in an Age of Uncertainty. in “Handbook of Youth and Young Adulthood: New Perspectives and Agendas”, USA and Canada, Routledge, 2009, pp. 3–14.
2. Macdonald, R. Youth Transitions, Unemployment and Underemployment. in “Journal of Sociology”, vol. 47, no. 4, 2011, pp. 427–444.
3. Marques, A. P. Unequal Itineraries for Graduates: A Typology of Entrance into Labour Market. in “Academic Journal of Interdisciplinary Studies”, vol. 4, no. 1, 2015, pp. 19–26, available online at <http://www.mcser.org/journal/index.php/ajis/article/view/6329>.
4. Naghi, D.-I. Young Graduates Are Looking for Jobs! Between Education and the Labour Market. in “European Journal of Social Sciences and Education”, vol. 1, no. 2, 2014.
5. Preoteasa, A. M. Labor market integration of vulnerable groups. in “Journal of Community Positive Practices”, no. 4. 2011.
6. Petrescu, C. (coord.), Lambru, M., Palade, E., Neagu, A., Stănilă, G. Învățământul profesional și tehnic. Provocări și perspective de dezvoltare, Raport de politică publică, 2016, disponibil online la <http://iccv.ro/sites/default/files/pdf> și http://taraluiandrei.ro/files/2016/Raport%20IPT_11nov.pdf.
7. Trow, M. A. Reflections on the Transition from Elite to Mass to Universal Access: Forms and Phases of Higher Education in Modern Societies since WWII, în Altbach, P. (ed.) International Handbook of Higher Education, Kluwer, 2005.